РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Драган П. Чобанов

Месторабота: Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания,
Българска академия на науките

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност **„доцент“** по професионално направление **4.3. Биологически науки** (Зоология на безгръбначните животни – Ентомология, Биостатистика) за нуждите на Катедра „Зоология и антропология“ при Биологическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, обявен в Държавен вестник, бр. 29 от 24.03.2026 г.

Настоящата рецензия е изготвена в качеството ми на член на научното жури по конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“, назначено съгласно разпоредбите на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. При оценката на кандидатурата съм се ръководил и от актуалните указания на Националния център за информация и документация относно прилагането на минималните национални изисквания при конкурсите за академични длъжности.

В конкурса участва един кандидат – **гл. ас. д-р Румяна Димитрова Костова-Бекчиева**, преподавател в Катедра „Зоология и антропология“ при Биологическия факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Представените по конкурса материали са пълни, добре систематизирани и позволяват обективна оценка на научната, преподавателската и експертната дейност на кандидата. Те включват автобиография, публикации, справка за научните приноси, справка за изпълнение на минималните национални изисквания, справка за цитиранията, справка за учебната заетост, данни за проектната и експертната дейност и останалите документи, изисквани съгласно нормативната уредба.

1. Обща оценка на кандидатурата

Научната дейност на д-р Костова-Бекчиева е съсредоточена в областта на систематиката, таксономията, фаунистиката, екологията и природозащитната биология

на твърдокрилите насекоми, като основен акцент са различни групи от разред Coleoptera. Характерно за развитието на кандидата е постепенното разширяване на научния подход – от класически фаунистични и морфологични изследвания към интегриране на количествени методи, пространствен анализ, географски информационни системи и молекулярни техники. Кандидатът последователното изгражда собствена научна линия, като представените публикации не представляват механичен сбор от научни разработки, а очертават логично развитие на изследователска програма, в която отделните теми взаимно се допълват и надграждат.

Положително впечатление прави, че научните изследвания не остават ограничени в рамките на фундаменталната систематика и фаунистика. Значителна част от натрупаните знания намират приложение при оценката на биологичното разнообразие, мониторинга на защитени видове, разработването на природозащитни документи и изпълнението на национални и международни програми, свързани с опазването на природното наследство. Това показва способност научните резултати да бъдат използвани при решаването на практически задачи, което е важен показател за зрелостта на един университетски преподавател и изследовател.

2. Академично развитие и професионален профил

Професионалното развитие на гл. ас. д-р Румяна Костова-Бекчиева е изцяло свързано с академичната кариера в Софийски университет „Св. Климент Охридски“. След придобиването на образователната и научна степен „доктор“ тя развива научноизследователска и преподавателска дейност в Катедра „Зоология и антропология“, като постепенно разширява както тематичния обхват на своите изследвания, така и участието си в обучението на студенти от различни образователни степени.

Преподавателската ѝ дейност обхваща фундаментални и специализирани дисциплини, включително курсове по зоология на безгръбначните животни, ентомология и биостатистика. Това съчетание заслужава специално внимание. Докато класическата зоологична подготовка е естествена част от профила на всеки ентомолог, преподаването на биостатистика показва значително по-широка академична компетентност и добра подготовка в областта на статистическите методи, които са неизменна част от съвременните биологични изследвания.

Представената справка за учебната заетост показва висока и устойчива преподавателска натовареност през целия оценяван период, включваща лекции,

практически упражнения и ръководство на дипломни работи. Тази активност свидетелства за сериозен принос към учебния процес и за активно участие в подготовката на бъдещи специалисти в областта на биологичните науки.

Наред с преподавателската дейност кандидатът поддържа активна научноизследователска работа, участва в национални и международни научни проекти и развива експертна дейност, свързана с оценката и мониторинга на биологичното разнообразие. Съчетаването на тези три направления – научна работа, преподаване и експертна дейност – формира цялостен академичен профил, който напълно съответства на очакванията към кандидат за академичната длъжност „доцент“.

3. Анализ на научната продукция

Представените публикации очертават последователно развитие на научните интереси, като отделните изследвания логично надграждат вече постигнатите резултати. Налице е постепенно разширяване на научната проблематика – от класически фаунистични изследвания към систематични ревизии, анализ на пространственото разпространение на видовете, оценка на природозащитното им състояние и използване на съвременни молекулярни и статистически методи.

Представените трудове са публикувани в международни рецензирани научни списания, индексирани в Web of Science и Scopus, както и в специализирани издания с утвърден авторитет в областта на ентомологията и биоразнообразието. Това показва, че научните резултати са преминали през независима международна оценка и са получили признание от научната общност. Кандидатът участва в конкурса с 2 публикации с ранг Q1, 8 с Q2, 7 с Q3 и 34 с Q4 (общо за Web of Science и Scopus), както и с 36 цитирания в съответните платформи.

Справката за изпълнение на минималните национални изисквания показва, че кандидатът не само покрива, но и надвишава необходимия минимум по всички групи показатели. Това обаче не следва да се разглежда единствено като изпълнение на формални критерии, а като резултат от продължителна научноизследователска дейност с ясно очертана тематична насоченост.

Таксономични и систематични изследвания. Най-съществената част от научната продукция на кандидата е посветена на систематиката и таксономията на представители на разред Coleoptera. Именно в това направление са съсредоточени публикациите с най-голяма научна стойност, тъй като съдържат резултати с трайно значение за познанието върху разнообразието и еволюцията на отделни групи бръмбари.

Особено високо следва да бъдат оценени ревизиите на проблемни таксономични комплекси, описанията на нови за науката таксони и критичният анализ на съществуващите класификационни схеми. Подобни изследвания представляват класически принос към систематичната биология, тъй като изграждат надеждна основа за всички последващи екологични, биогеографски и природозащитни изследвания. Морфологичните наблюдения са интерпретирани в светлината на съвременните представи за видовата изменчивост, историческата биогеография и еволюцията на съответните групи. Прави впечатление и използването на богат сравнителен материал, включително музейни колекции и типови екземпляри. Това значително повишава надеждността на направените таксономични заключения и показва добро познаване както на историческите източници, така и на съвременната международна литература.

Фаунистични и биогеографски изследвания. Втората основна група публикации е посветена на фаунистиката и биогеографията на бръмбарите в България и Югоизточна Европа. В публикациите на кандидата са представени нови сведения за разпространението на редица редки и недостатъчно проучени видове, установени са нови находища и са уточнени ареалите на видове с висока природозащитна значимост. Натрупването на подобни данни през продължителен период позволява проследяване на измененията в разпространението на видовете и създава надеждна база за бъдещи мониторингови програми. Особено положително впечатление прави, че фаунистичните резултати почти винаги са обсъдени в по-широк биогеографски контекст. Вместо да се ограничава до публикуване на нови находища, авторът търси причините за наблюдаваните модели на разпространение и връзката им с историческото развитие на фауната на Балканския полуостров. Това значително повишава научната стойност на публикациите.

Екология и природозащитна биология. В тази група публикации е видно постепенното пренасочване на научните интереси на кандидата към въпроси с висока обществена значимост – оценка на природозащитното състояние на видовете, мониторинг на защитени безгръбначни животни, анализ на влиянието на местообитанията върху видовото разнообразие и разработване на подходи за ефективно управление на популациите.

Особено ценни са изследванията върху сапроксилните бръмбари, които съчетават класическите теренни наблюдения със съвременни методи за пространствен анализ и обработка на големи масиви от данни. Подобен интегративен подход значително

разширява приложната стойност на научните резултати и съответства на съвременните тенденции в европейската природозащитна биология.

Следва да се отбележи, че тези изследвания имат не само фундаментално значение. Те намират пряко приложение при изпълнението на националните програми за мониторинг на биологичното разнообразие и при оценката на природозащитното състояние на видовете съгласно европейското природозащитно законодателство. По този начин се реализира успешна връзка между фундаменталните научни изследвания и практиката по опазване на природата.

Методологично развитие. Един от най-силните аспекти на научната дейност на кандидата е постепенното разширяване на използвания методологичен инструментариум. Ранните публикации са основани основно на класически морфологични и фаунистични методи. В по-новите изследвания се наблюдава системно въвеждане на количествени статистически анализи, географски информационни системи, пространствено моделиране и молекулярни техники, включително ДНК баркодиране.

4. Оценка на научните приноси

Научните приноси на гл. ас. д-р Румяна Костова-Бекчиева следва да бъдат разглеждани като резултат от последователно развивана изследователска програма, а не като сбор от отделни публикации. Анализът на представените трудове показва, че приносите могат да бъдат обособени в четири взаимно допълващи се направления.

Приноси към систематиката и таксономията. Най-значимите резултати на кандидата са в областта на систематиката на Coleoptera. Те включват ревизии на таксономично сложни групи, описание на нови за науката таксони, прецизиране на таксономичния статус на отделни видове и разработване на определителни белези и ключове. Особено положително впечатление прави, че таксономичните решения са добре аргументирани и не се основават единствено на отделни диагностични признаци. Авторът разглежда изменчивостта в рамките на популациите, анализира географската вариабилност и съпоставя собствените си резултати с публикуваните данни. Този подход съответства на съвременните принципи на интегративната таксономия и придава висока надеждност на направените заключения.

Приноси към познанието за биоразнообразието. Второто направление включва принос към изучаването на българската и балканската ентомофауна. В публикациите са представени нови сведения за разпространението на редица видове, уточнени са техните ареали и са установени нови находища на редки и защитени таксони. Натрупването на подобни данни има значение не само за националната фаунистика, но и за разбирането на биогеографските процеси, формирали съвременната фауна на Югоизточна Европа.

Приноси към природозащитната биология. Изследванията върху защитени сапроксилни бръмбари, мониторинга на приоритетни видове и оценката на природозащитното им състояние показват успешното приложение на фундаменталните знания при решаването на практически задачи, свързани с управлението на биологичното разнообразие.

Особено важно е, че тези разработки не се ограничават до констатиране на разпространението на видовете, а анализират факторите, определящи тяхното състояние, възможностите за мониторинг и необходимите мерки за опазване. Подобен подход значително увеличава приложната стойност на научните резултати и съответства на съвременните европейски концепции за опазване на биоразнообразието.

Методологични приноси. Специално внимание заслужава развитието на методологичния подход в научната дейност на кандидата. Използването на географски информационни системи, пространствени анализи, съвременни статистически методи и молекулярни техники реално разширява възможностите за решаване на сложни научни проблеми.

Особено положително оценявам интегрирането на морфологични, молекулярни и екологични данни. Именно подобен подход определя развитието на съвременната систематична биология и позволява получаването на по-надеждни научни заключения.

Като цяло считам, че научните приноси на кандидата са оригинални, ясно разграничими и имат значение както за развитието на фундаменталната ентомология, така и за приложните аспекти на опазването на биологичното разнообразие.

Оценката на научната продукция не може да бъде пълна без анализ на нейната международна разпознаваемост. Представените публикации са публикувани предимно в международни научни списания индексирани в международните бази данни. Това само по себе си показва, че научните резултати отговарят на международните стандарти за качество.

Справката за цитиранията показва, че публикациите на кандидата са използвани в последващи научни изследвания от независими авторски колективи, като получените цитирания удовлетворяват и надвишават минималните национални изисквания.

Допълнително доказателство за международната интеграция представлява участието на кандидата в международни научни колективи, европейски научни проекти и съвместни публикации с изследователи от други държави. Подобна активност създава предпоставки за по-нататъшно развитие на научната дейност и увеличаване на международната видимост на публикациите.

5. Проектна, експертна и преподавателска дейност

Научната продукция на кандидата е убедително допълнена от активна проектна, експертна и преподавателска дейност, които заедно формират пълноценен академичен профил.

Участието в национални и международни научни проекти показва, че компетентността на кандидата е високо оценена както от академичната общност, така и от институциите, ангажирани с научните изследвания и опазването на природата.

Особено значение имат проектите, свързани с мониторинга на биоразнообразието и разработването на природозащитни цели за защитени зони.

Експертната дейност също заслужава висока оценка. Участието в национални оценки по Директивата за местообитанията, изготвянето на природозащитни документи и работата по Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие показват, че научните резултати на кандидата намират непосредствено приложение при решаването на практически задачи от обществен интерес.

Не по-малко убедителна е преподавателската дейност. Представената справка удостоверява трайно висока учебна натовареност и активно участие в обучението на студенти в бакалавърски и магистърски програми. Особено ценя преподаването на дисциплини, свързани с биостатистиката, тъй като именно количествените методи са сред най-важните компетентности за съвременните биолози.

В резултат от съчетаването на научноизследователската, преподавателската и експертната дейност се формира балансиран академичен профил, който напълно съответства на очакванията към университетски преподавател на длъжността „доцент“.

6. Съответствие с нормативните изисквания

След подробен преглед на представената конкурсна документация считам, че кандидатът изпълнява всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Представената справка за изпълнение на минималните национални изисквания показва, че кандидатът надхвърля нормативно определените минимални стойности по всички групи показатели. Изискванията по група А, В, Г и Д са изпълнени с достатъчен резерв, като представените научни трудове съответстват на тематиката на конкурса и са правилно разпределени по отделните групи показатели. Представените публикации и съпътстващите ги доказателства са в съответствие с актуалните указания на НАЦИД относно оценяването на научната продукция при конкурсите за академични длъжности.

7. Критични бележки

Конкурсните материали правят много добро общо впечатление и не разкриват съществени слабости, които биха поставили под съмнение академичната зрелост на

кандидата. Независимо от това бих си позволил да направя няколко бележки, като препоръки за бъдещото научно развитие на д-р Костова.

На първо място, през следващия етап от академичната си кариера кандидатът би могъл още по-ясно да развие собствена изследователска линия чрез увеличаване на броя на публикациите, в които е водещ или кореспондиращ автор. Макар колективният характер на съвременните биологични изследвания да е напълно естествен, подобно развитие би направило още по-видим индивидуалния научен принос.

На второ място, натрупаният опит в областта на интегративната таксономия и молекулярните методи създава добра основа за по-широко използване на филогенетични и геномни подходи при бъдещи систематични ревизии. Това би позволило още по-пълно интерпретиране на еволюционните взаимоотношения в изследваните групи и би увеличило международната конкурентоспособност на научната продукция.

Заключение

След цялостен анализ на представените научни трудове, конкурсната документация и академичната дейност на гл. ас. д-р Румяна Димитрова Костова-Бекчиева считам, че кандидатурата е напълно убедителна.

Научната продукция се отличава с оригиналност, последователност и ясно очертана тематична насоченост. Постигнатите резултати представляват реален принос към систематиката, таксономията, фаунистиката и природозащитната биология на твърдокрилите насекоми. Особено високо оценявам способността на кандидата да съчетава класическите методи на систематичната ентомология с количествени, пространствени и молекулярни подходи. Това позволява решаването на научни проблеми с висока степен на надеждност и поставя изследванията в контекста на актуалното развитие на биологичните науки.

Наред с фундаменталните научни резултати следва да бъде отчетена и значителната приложна стойност на научната дейност. Участието в национални и международни научни проекти, разработването на експертни оценки, дейността по мониторинга на биологичното разнообразие и участието в изпълнението на ангажиментите на Република България по европейското природозащитно законодателство убедително показват, че научните компетентности на кандидата намират успешно приложение при решаването на практически задачи с обществено значение.

Висока оценка заслужава и преподавателската дейност. Продължителната работа със студенти, преподаването на фундаментални и специализирани дисциплини и активното участие в подготовката на дипломанти свидетелстват за изградени педагогически качества и отговорно отношение към академичната професия.

Представената научна продукция е достатъчна по обем и качество, за да обоснове присъждането на академичната длъжност „доцент“. Считам, че кандидатът не само изпълнява минималните национални изисквания и вътрешните изисквания на Софийски университет „Св. Климент Охридски“, но и убедително демонстрира академична зрялост, научна самостоятелност и потенциал за по-нататъшно развитие.

Въз основа на изложеното давам убедено положителна оценка на кандидатурата на гл. ас. д-р Румяна Димитрова Костова-Бекчиева и препоръчвам на уважаемото Научно жури да предложи на Факултетния съвет на Биологическия факултет при Софийски университет „Св. Климент Охридски“ да я избере за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 4.3. Биологически науки (Зоология на безгръбначните животни – Ентомология, Биостатистика).

10 юли 2026 г.

София

(Д. Чобанов)